תוכניות לילדים בקהילה: מרחבי פעולה ותפיסות עבודה של שירות המועדוניות

רות ברוך קוברסקי
מירב אסולין

מאיירס ג'וינט ברוקדייל

עריכת לשון: רונית כהן בן-נון
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

עורכת ראשית: רויטל אביב מתוק

המחקר הוזמן על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי ועל ידי ג'וינט-אשלים
ומומן בסיועם

לציטוט (APA):
ברוך קוברסקי, ר', ואסולין, מ'. (2026). *תוכניות לילדים בקהילה: מרחבי פעולה ותפיסות עבודה של שירות המועדוניות*. דמ-098-26. מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.

מכון מאיירס ג'וינט ברוקדייל
ת"ד 3886 ירושלים 9103702
טלפון: 02-6557400
brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

תקציר

רקע

מועדוניות לילדים בקהילה הן מסגרות אחר הצוהריים לילדים במצבי סיכון המשלימות את המענה הניתן בבית, בבית הספר ובמסגרת שירותי הרווחה. אופן הפעלתן משתנה בין רשויות מקומיות, על פי המשאבים המקומיים, המבנים הזמינים, הסדרי כוח האדם והקשרים עם שירותי החינוך, הרווחה והקהילה. לנוכח אתגרים במתן מענה מיטבי, ועקב צורך להתאים את השירות למציאות משתנה, גובשה תוכנית הפיתוח "מועדוניות 2030". המחקר בחן את תפיסות העבודה, מאפייני השירות, חוזקותיו ואתגריו כדי לסייע בפיתוח מודל עבודה מעודכן לשירות המועדוניות כחלק מתוכניות לילדים בקהילה.

המחקר נערך במתודה איכותנית-פרשנית. רואיינו 30 בעלי תפקידים ו-8 הורים, ונערכו ביקורים ב-4 מועדוניות. הנתונים נאספו מיוני 2024 עד יולי 2025 ונותחו בניתוח תמטי.

עיקרי הממצאים

'בית חם': מוגנות, שייכות וקשר יציב

המועדונית משמשת מסגרת משלימה ותומכת לבית ולמשפחה, יוצרת עבור הילדים 'אחר צוהריים נורמטיבי' יציב ומוגן המדמה 'בית חם'. המועדונית מבקשת ליצור קשר עקבי בין הילד ובין מבוגר משמעותי, על פי העקרונות של עבודה מודעת-טראומה. המדריכה היא הציר המרכזי בניהול הפעילות במועדונית ובהובלתה: היא 'רואה את הילד', מספקת מענה מיידי, הכלה, מסייעת בוויסות ומציבה גבולות.

שגרה קבועה, נוכחות של מבוגר משמעותי עבור הילד ומרחב שבנוי ומעוצב באופן מזמין יוצרים תחושת ביתיות וביטחון

פערים במבנים, בציוד וביציבות הצוות מובילים לשונות באיכות השירות

חשיבות גיוס ההורים כשותפים לעשייה במועדונית בצד אתגרים בחיזוק מסוגלות הורית ובחיזוק קשר הורה-ילד

> הם מגיעים כמו שהם מגיעים הביתה [...] 'הגענו הביתה', עכשיו אנחנו יכולים להיות ביחד." (מדריכה במועדונית)

למידה שמקדמת גם מסוגלות

המועדונית היא חלק מרצף היום של הילד. מטרת הלמידה במועדונית היא לחזק מיומנויות למידה ולסייע בצמצום פערים לימודיים, בצד שימוש בלמידה ככלי טיפולי-חינוכי לחיזוק חוויות הצלחה, מסוגלות, דימוי עצמי ושייכות על פי עקרונות הפדגוגיה הטיפולית, ולזיהוי מצבים שבהם נדרש מענה טיפולי-מקצועי.

ילדים המתמודדים עם פערים לימודיים ניכרים זקוקים למענה מקצועי נוסף

קשר מוסדר עם בית הספר ועם גורמי הטיפול חיוני ליצירת רצף לימודי-טיפולי

צוות המועדונית צריך להיות מיומן וערני לזיהוי מצוקות וקשיים אצל הילדים ולהביא לכך שהמידע שנצבר במועדונית יסייע לגורמי טיפול מקצועיים להעניק מענה מיטבי

כשהילד מרגיש יותר חזק בלימודים, זה תמיד משפיע גם על הביטחון העצמי שלו."
(מנחה פדגוגית)

מיומנויות רכות הנלמדות בשגרה

זיהוי כוחות, שימוש במשחק חופשי כמרחב לתרגול מיומנויות חברתיות-רגשיות, חונכות עמיתים, מעגלי שיח ושיחה אישית, מרחב פיזי תומך ומתן אפשרויות בחירה לילדים בשגרה ובפעילויות שיא מאפשרים לתרגל אחריות, ויסות עצמי, שיתוף פעולה ופתרון קונפליקטים. תפיסות העבודה Agency, Co-Agency וגישת הכוחות משמשות בסיס לתהליך חינוכי-התפתחותי של למידה מכוונת שבה הילד רוכש מיומנויות רכות ומתאמן בהן במרחב בטוח ומסייעות להפוך עשייה אינטואיטיבית לעבודה מודעת.

פיתוח מיומנויות רכות בשגרת היום-יום במועדונית כבסיס למיומנויות חיים, להשתלבות חברתית ולהיערכות לחיים בוגרים ולדרישות לעתיד: למידה, עבודה וחיים עצמאיים

לצוותי המועדוניות נדרשים הכשרה, ליווי ושפה מקצועית משותפת התומכת בפיתוח מיומנויות רכות

יש פוטנציאל לחיבור לקהילה דרך פעילויות וגורמים בקהילה שיכולים לסייע לחיזוק תחושת שייכות ולהיכרות עם מסגרות פנאי רלוונטיות שישמשו את הילדים גם בהמשך

הילד יודע לצייר נורא יפה [...] זה פתאום מקבל הרבה מקום וגאווה."
(מדריכה במועדונית)

המועדונית יכולה להיות עוגן חשוב בחיי הילד כאשר מטרותיה ברורות ותנאי ההפעלה מאפשרים לתרגמן לעבודה יום-יומית עקבית

המלצות

1. להתאים את מודל ההפעלה של המועדוניות לגיל הילדים ולצורכיהם, למשאבי הרשות המקומית ולשירותים הזמינים בקהילה
2. למצב את השירות כתוכנית דגל ברשות ולבצע תכלול בין-מערכתי
3. להבהיר את המטרות ולתעדף אותן
4. להטמיע מנגנונים לעבודה עם הורים
5. להגדיר מטרות ולמסד את הקשר שבין צוות המועדוניות לצוות בית הספר
6. לעדכן תשתיות ומרחב פיזי על פי מטרות השירות
7. לפתח הון מקצועי ולהגדיר את גבולות התפקיד של המדריכה במועדונית
8. להכין את הילדים לסיום ההשתתפות במועדונית ולקדם השתלבות הדרגתית במענים בקהילה
9. לבסס מערך של מדידה, תיעוד ולמידה לאורך זמן